

BOLALARNI MAKTABGA TAYYORLASHDA MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASASI, OILA VA MAKTAB HAMKORLIGIDAGI VAZIFALAR

Xoliqova Muqaddas Kaxramonovna

Qarshi shahar 50-Davlat Maktabga ta'lim tashkiloti direktori

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi, bolalarni maktabga tayyorlash tizimi, omillari va maktabgacha ta'lim xizmatlari tizimini kengaytirish masalalari keltirilgan.

Shuningdek, bolalarni maktabga tayyorlash tizimida maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila, maktab va mahalla hamkorligining o'ziga xos xususiyatlari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya tizimi, maktabgacha ta'lim, maktabgacha yoshdagi bola, xalqaro fondlar, ta'lim xizmati, tarbiyachi, oila, o'quv faoliyati, maktabga tayyorlash tizimi.

ОБЯЗАННОСТИ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ, СЕМЬИ И ШКОЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПОДГОТОВКЕ ДЕТЕЙ К ШКОЛЕ

Холикова Мукаддас Кахрамоновна

директор образовательной организации 50-й государственной школы Карши (Узбекистан)

Аннотация: В данной статье представлены вопросы дошкольного образования, система подготовки детей к школе, факторы расширения системы услуг дошкольного образования.

Также описаны особенности семейного, школьного и соседского сотрудничества дошкольных образовательных организаций в системе подготовки детей к школе.

Ключевые слова: система образования, дошкольное образование, ребенок дошкольного возраста, международные фонды, образовательная услуга, педагог, семья, образовательная деятельность, система подготовки к школе.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning asosiy maqsad va vazifalari bolalarni jismoniy va aqliy jihatdan rivojlantirish, ularning ruhiyat, shaxsiy qobiliyatlari, intilish va ehtiyojlarini qondirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga, mustaqillik g'oyalari sodiq holda voyaga yetkazishni ta'minlash, ularni maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim-tarbiyasiga qo'yilgan davlat talablariga muvofiq maktab ta'limiga tayyorlashdan iborat. Maktabgacha ta'lim bola 6-7 yoshga yetgunicha davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotarida hamda oilalarda amalga oshiriladi. Ana shu maqsad va vazifalarni amalga oshirishda maktabga ta'lim tashkiloti bilan birgalikda mahallalar, jamoat va xayriya tashkilotlari, xalqaro fondlar faol ishtirok etadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 9 sentabrdagi «Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PQ-3261-son Qarori maktabgacha ta’lim tizimida keng qamrovli islohotlarni amalga oshirishga zamin yaratdi. Mazkur Qarorga asosan maktabgacha ta’lim tizimini yanada takomillashtirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, maktabgacha ta’lim muassasalari tarmog‘ini kengaytirish, malakali pedagog kadrlar bilan ta’minlash, bolalarni maktab ta’limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash, ta’lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta’lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish, bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish maqsadida ilg‘or xorijiy tajribalarni hisobga olgan holda barcha sharoitlarni yaratish muhim vazifalardan biri sifatida belgilab olindi [1]. Ana shunday Qonun hujjatlari va dasturlar asosida uzluksiz ta’lim tizimi rivojlanishining zamonaviy davrida maktabgacha ta’lim bosqichida quyidagicha o‘zgarishlar yuz bermoqda: maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatining huquqiy-muyoriy asosi takomillashib bormoqda; tashkilotlar moliyaviy-xo‘jalik faoliyatining yangi shakllariga o‘tmoqda; nodavlat tashkilotlar tarmoqlari kengaymoqda; ta’limning ilg‘or texnologiyalari tatbiq etilmoqda; kadrlar malakasini oshirish tizimi takomillashmoqda; maktabgacha ta’lim tashkilotlarining muqobil shakllari tatbiq etilmoqda. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarining innovatsion va eksperimental faoliyati kengaymoqda. Shuningdek, maktabgacha ta’lim tizimida ko‘rsatilayotgan ta’lim xizmatlarining turli-tuman bo‘lishiga hamda maktabgacha yoshdagi bolalarni to‘liq qamrab olish, maktabgacha ta’lim xizmatlari tizimini kengaytirishga erishish, differensiyalangan (har bir bolaga alohida) yondashuv asosida bolalarning ruhiy-fiziologik salohiyatini ochib berish, maktabgacha ta’lim muassasasi rahbar va mutaxassis xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishning mazmuni va tashkiliy asoslarini takomillashtirish ishlari yo‘lga qo‘yilmoqda. Demak bu kabi vazifalarni amalga oshirishda maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarni o‘qitish va tarbiyalash ishiga mas’ul bo‘lgan shaxslar - tarbiyachi va ota-onalar, vasiylar bolalarning yosh davri xususiyatlaridan to‘la xabardor bo‘lishlari zarur.

Bolalarni maktabga tayyorlashda O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim to‘g‘risidagi Nizomga muvofiq bola maktabgacha ta’limni uyda, ota-onalar mustaqil ta’lim berish orqali yoki doimiy faoliyat ko‘rsatadigan maktabgacha ta’lim tashkilotlarida, shuningdek, maktabgacha ta’lim tashkilotlariga jalb qilinmagan bolalar uchun bolalar bog‘chalarida, maktablarda, mahallalarda tashkil etilgan maxsus guruhlar yoki markazlarda tashkil etiladi va tarbiyalanadi. Bolalarni maktabda o‘qitishning samaradorligi ko‘p jihatdan ularning tayyorgarlik darajalariga bevosita bog‘liq bo‘ladi. Har bir bolaning boshlang‘ich ta’limga o‘qish tayyorgarligi - maktabgacha ta’lim tashkiloti va oilada shu yoshdagi yoshdagi bolaga qo‘yiladigan talablar orqali aniqlanadi va o‘rganiladi. Bu talablarning o‘ziga xos tomoni o‘quvchining yangi ijtimoiy psixologik o‘rni bilan bog‘liq bo‘lgani holda bolani ham o‘z oldiga tayyorgarlik vazifalarni qanday bajarishga o‘rgatish lozim bo‘ladi [2].

Bola hayotida maktabga qadam qo‘yish davri eng muhim ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lib, bu yangi muhit va yangi mas’uliyatli faoliyat, ya’ni o‘quv faoliyati ekanligi bilan ajralib turadi. Unga odatiy bo‘lgan erkin o‘yin faoliyatidan farqli ularoq endi ta’lim majburiy

bo‘ladi va birinchi sinf o‘quvchisidan o‘quv jarayoniga jiddiy munosabat talab qilinadi. Endi bu davrda maktabgacha yoshdagi bolalikka nisbatan o‘quvchining o‘z xatti-harakati, majburiyatlarini bajarishga shaxsiy ma’suliyati ancha-muncha ortadi. Bolalarni maktabga tayyorlash tizimida kompleks ishlarni ijobiy yo‘lga qo‘yilishining samarali omillaridan biri bu oiladagi ota-ona tarbiyasi va bolalar bilan muntazam ta’lim-tarbiyaviy ishlar olib borilishidir.

Har bir ota-ona farzandining hayotda o‘z o‘rnini topishini istaydi, lekin hamma ota-onalar ham bolani maktabga qanday tayyorlash, unga nimalarni o‘rgatish kerakligini bilavermaydi. Bolani maktabga tayyorlashning quyidagi ikki usuli mavjud:

1) Bolani oilada maktabga tayyorlash;

2) Bolani maktabgacha ta’lim tashkilotida maktabga tayyorlash. Bundan tashqari bolaning maktabga moslashishida ba’zi qiyinchiliklarga duch kelinadi, bu qiyinchiliklar tibbiy, shaxsiy, ijtimoiy-psixologik, aqliy omillarga bog‘lik. Ular o‘quv faoliyati jarayonida bartaraf etib boriladi. Bolaning nafaqat o‘quv dasturlarini o‘zlashtirishida, balki har qanday ishda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo‘lgan jismoniy sifatlardan biri chidamlilikdir. Bolani maktabga tayyorlashda navbatdagi muhim ish uni shifoxonada shifokor tekshiruvidan o‘tkazishdir. Bolaning sog‘ligi va jismoniy rivojlanishi haqidagi ma’lumotlar maktab uchun zarur. Bundan tashqari maktabgacha ta’lim tashkilotlarining oila bilan ishlash tizimida aniq maqsad, mazmun bo‘lishi kerak. Maktabgacha ta’lim tashkilotining ota-onalar bilan ishlashidan jamoa tarzida va yakkama-yakka holda ishlash shakllarini mohirlik bilan qo‘shib olib borish, keng aholi ommasida orasida pedagogik tashviqot ishlarini tashkil qilish tufayli bolalarni tarbiyalashda ijobiy natijalarga erishish mumkin. Maktabgacha ta’lim tashkiloti xodimlaridan ota onalar va oila bilan hamkorlikdagi ishlaridan eng keng tarqalgan shakl va usullari quyidagilardan iborat:

- ota-ona va oila bilan yakkama-yakka ishlash. Bunda oilaga tarbiyachining borishi, ota-onalar uchun suhbat o‘tkazish, ularga maslahat berish, ota-onalarni bolaning maktabgacha ta’lim tashkilotidagi hayoti bilan tanishtirish kabilar kiradi.

- ota-onalar bilan jamoa tarzida tashkil qilinadigan ishlar. Bular ota-onalarning guruhiiy va umumiy majlislari, ota-onalar maktabi, anjumanlar, shanbaliklar, savol-javob kechalari.

- Ko‘rsatmali ishlar – ishning bu turi: ko‘rgazmalar uyushtirish, bolalarning ishlarini namoyish qilish, ochiq eshiklar kuni, ota-onalar burchagi, ota-onalar uchun kutubxonalar tashkil qilish.

- Bolaning oilasini borib ko‘rish va oila a’zolari bilan yaqindan tanishish. Bolalar maktab ta’limiga tayyorgarligiga ta’sir etuvchi omillar haqida gapirar ekanmiz, maktabgacha ta’lim yoshdagi bolalarni oilada tarbiyaning ota-onalar bilan hamkorlikda, bundan keyin yanada takomillashtirish yo‘llarini izlab topilsa, maqsadga muvofiq bo‘lar edi.

Bolalar tarbiyasidagi muntazamlilik va izchillikning asosiy sharti bu o‘zaro hamkorlik, jumladan oila va maktabgacha ta’lim tashkiloti o‘rtasida muntazam aloqa o‘rnatishdir. Maktabgacha yoshdagi bola mehnatning bu yangi turiga faqat ta’limiy faoliyatlar jarayonidagina emas, balki istalgan mehnat topshiriqlarini bajarish vaqtida tayyorlanadi. Maktabgacha ta’lim tashkilotining oila bilan ishlash tizimida aniq maqsad, mazmun bo‘lishi

kerak [3]. Bu ishlarni tizimli yo‘lga qo‘yishda avvalo, ota-onalar bilan ishlash bo‘yicha juda ko‘p ishlarni tarbiyachi – pedagog amalga oishiradi, chunki u bola tarbiyasida yuz berayotgan o‘zgarishlarni hammadan ko‘proq ko‘radi va bolalar hayoti bilan yaqindan tanish bo‘ladi. U ota-onalarga bolalar tarbiyasida nimalarga ko‘proq e‘tibor berish kerakligi, ularni maktab ta‘limiga tayyorlash, sog‘lig‘ini saqlash, ovqati va kun tartibini to‘g‘ri tashkil etish va boshqalar sohasida tavsiyalar berib boradi. Bolalar maktabgacha ta‘lim tashkiloti va oila o‘rtasida hamkorlik o‘rnatishda mudira, pedagoglar jamoasi va ota-onalar birgalikda faol ishtirok etishlari lozim. Shundagina bola tarbiyasida kutilgan natijalarga erishish mumkin. Ota-onalar bilan ishlashda quyidagi alohida ish shakllaridan, ya‘ni suhbatlar, maslahatlar, oilalarga borish, ayrim ota onalarni maktabgacha ta‘lim tashkilotiga taklif etish, alohida esdaliklar va ko‘chma papkalardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib aytganda, bolalarni maktabga tayyorlash tizimi murakkab jarayon bo‘lib, bu tizim bir qancha omillarga bog‘liq. Mazkur jarayonda, ya‘ni bolalarni maktabga tayyorlashda maktabgacha ta‘lim muassasasi, oila va maktab hamkorligi uyg‘unligiga jiddiy e‘tibor berilsa bolaning maktabdagi hayoti va o‘quv-bilish faoliyatida yaxshi natijaga erishiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR/СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ;

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 9 sentabrdagi «Maktabgacha ta‘lim tizimini tub dan takomillashtirish chora-tad birlari to‘g‘risida»gi PQ-3261-son qarori.
2. Asqarova D.Q. Bolalalarni maktab ta‘limiga tayyorlash metodikasi. O‘quv qo‘llanma. Toshkent, 2018 yil, 104-bet.
3. Qodirova F., Toshpo‘latova Sh., A‘zamova M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: “Ma‘naviyat”, 2013. - 86 bet.